

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 120 L, Félévre 60 L,

Pegyezőre 30 L.

||||| Egyes szám ára 4 Leu. |||||

Felelős szerkesztő és kiadó:

GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Str. Mihailu Ulteaz (Király-u.) 3.

Megjelenik két hetenként.

Hirdetések díja soronként 4 Leu.

Felhívás

a magyar nyelvű iskolák tanítóhoz.

Udvarhelyvármegyei Tanítóegyesületünk május hó 2-án tartott szervezkedő közgyűlésének határozatából küldjük e felhívásunkat: a Romániához csatolt területeken bármilyen jellegű magyar nyelvű iskoláknál működő tanítótársainkhoz.

Nincsen anyagi módunk és kezünkben alkalmas név-, illetőleg címjegyzék, hogy e felhívásunkat külön kinyomatva, az alkalmazásban levő összes tanítók kezéhez eljuttathassuk, azért a *Tanítók Lapja* révén adjuk azt; s kérjük az egyes vármegyékben e lapot járató és olvasó kartársainkat: hozzák tudomására e felhívásunk tartalmát, — az általuk legcélszerűbbnek ismert módon — az ott működő valamennyi kartársunknak.

Vármegyei tanítóegyesületekbe, s ezek révén együttes szervezetbe való tömörülésre hívjuk magyar nyelvű iskoláink tanítóit, az ismert mondás buzdítása alatt: „Mindnyájan egygyéért, egy mindnyájunkért!”

Legyen mindenik kartársunk azon, miképen tették, iskola jellegre való tekintet nélkül az udvarhelymegyei tanítók, hogy *a vármegyei tanítóegyesület révén lépjenek be az Erdélyi Általános Tanítóegyesületbe*; amelynek kebelében külön *magyar tanácskozási Szakosztályt* alkotva, érdekeinket minden irányban hathatósan szolgálhatjuk.

Erre vonatkozó utmutatásaink, javaslataink a *Tanítók Lapja* múlt számában (melyből a kiadóhivatal készséggel küld példányokat), részletesen ismertetve vannak; s ezek alapján óhajtjuk, erős kívánsággal várjuk, hogy mindenki nyilatkozzék meg, a cselekvéstől egyetlen tanító el ne maradjon.

Gyűlési összejöveteleken lehetne ezen fontos kérdést legkönnyebben döntésre vinni, de ha ez nem lehetséges és kilátásos, úgy a saját vármegyéjük általános tanítóegyesületének személyenként is tagjául jelentkezhetnek, melynek révén tagjaivá válnak az Erdélyi Általános Tanítóegyesületnek. Az egyesületi szervezkedéssel történő belépések az Erdélyi Általános Tanítóegyesület Cluj-Kolozsvár Tanítók Háza címre jelentendők be; egyben azonban kérjük, hogy mindkét esetben az Udvarhelyvármegyei Tanítóegyesület Elnökségét Odorheiu-Székelyudvarhely is tájékoztassák: elhatározásukról. Mi ezek alapján szervezkedésünk összes előmunkálatait tovább visszük, s az eredményről és a további teendőinkről a *Tanítók Lapja* útján mindig tájékoztatást adunk.

Az összetartás, egyetakarás biztosítja a szervezettséget, melynek folyománya a testi erő, tekintély; végeredményében az egyén védelme és megélhetési jólléte. Ugy hisszük: a maga javára ezt mindenkinek akarnia kell.

Ezen akarás legyen a mi összekapcsolódásunk erős rugója, tettekben való megnyilatkozások készítője. Minden ember saját sorsának előmozdítója s mi ezt csupán az együtteség szervezetében találhatjuk fel.

Kartársaink! Komoly megfontolással hívunk a sürgős összekapcsolódásra, az egyesült erővel megindítandó kultur munka felvételére. Hozza ehhez mindenki egész akarását, minden tehetségét: s akkor ügyeink előbbrevitelét siker koronázza! Tőlünk függ; álljon sorba az egész említett tanítói kar!

Odorheiu-Székelyudvarhely, 1922. május hó 14.

Gyerkes Mihály,

az Udvarhelymegyei Tanítóegyesület elnöke.

Szabó János,

ügyvezető alelnök.

Kinda György,

titkár.

Szózat:

az elcsatolt területek tanítóihoz, (nyelv- és iskola jelleg különbség nélkül).

Szervezkedésre hivlak tanítótestvéreim! Szervezkedésre, hogy céljainkban összetalálkozzunk, akaratunkban összeforrjunk, hogy a tanítói közérdekek szolgálatában erősek legyünk.

Szervezkedésre, mely nem egyéb, mint a nagy világ színpadán lezajlott dráma által adott keretek között, a kellő elhelyezkedés lehetősége, azon alapvonalak keresése, melyek irányt szabnak, azon irány szempontok megállapítására, melyeket követve, az elcsatolt területeken megszervezhetjük a szakszervezetekhez hasonló legszigorubb tanítói szervezetet, hogy ez által kiépíthessük ugy iskolai, mint tanügy-politikai életünket.

Szervezkedésre hivlak, mert ugy érzem, hogy egyenkint gyöngék, együttesen, szervezetbe tömörülve oly erősek leszünk, hogy azt a társadalom egyetlen osztálya sem közelítheti meg.

Nekünk létszámunk nagysága s az összes néprétegekkel való szoros összetartozandóságunk oly erőt biztosítanak, hogy azt az eddig szervezetlenségben álló tanítóság csak sejteni is alig tudja. Az új helyzet nagy feladatok elé állított. Azonnal munkába kell álljunk. Ne várakozzunk, ne késlekedjünk, mert minél hamarabb munkába állunk, annál hamarabb megvalósíthatjuk azon nagy feladatokat, melyek a tanítóság lelki-

világát foglalkoztatják s melyeket az iskola, népünk és a magunk érdeke követelnek.

A várakozás, a türelem nem hozott még soha nagy eredményeket.

Minden előhaladás, minden siker, melyet egyes intézmények, vagy egyes testületek valaha elértek, nagy küzdelmek gyümölcse.

Tanító testvéreim! Öntudatra ébresztés, munkába állítás, csatornákba szállítás e szózat célja, hogy «egy az egészért, az egész egyért» elvét megvalósíthassuk s a tanítóság jelenét és jövőjét biztosítani tudjunk.

A tanítóságnak — nyelv és iskola jelleg különbség nélkül — fel kell találja egymást, mert egy az érdeke, hisz tanító mindenik.

Szervezkedni: az iskola megfelelő elrendezése, a jó népoktatás megteremtése, a szolgálati pragmatika megalkotása, a fizetésrendezés kérdése, állandósítása, a nyugdíjintézmény megvalósítása vagy helyes irányba terelése, oly fontos és a tanítói közérdekekbe oly mélyen belevágó kérdések, melyeknek keresztülvétele, az azonnali szervezkedést parancsolják.

Az udvarhelymegyei tanítók május hó 2-án megmutatták az utat, amilyen el kell indulnia az erők tömörítésének, az akaratok egybekapcsolódásának. Kövessétek, hogy mentől előbb, talán még a nyár folyamán résztvehesstünk az Általános Egyesület kongresszusán és abban már kialakult legyen a mi külön Szakosztályunk.

Gondolkozzatok s ha elmélyedtek ez ügyben, meg fogjátok érezni a szervezkedés szükségességét,

Hármas jelenet.

(Triolog.)

Madarak és fák napjára.

Személyek:

Fürj: egy kis leányka,
Pacsirta: egy nagyobb leányka,
Pinty urfi: egy eleven fiu.

Fürj: Jaj, jaj, jaj! milyen zaj!
Nyakunkon van a baj;
Zúg a nagy mindenség.
Kergét az ellenség.

Szaladjunk gyorsítva,
Különben baj lesz ma;
Tiporják fészünköt,
Repülünk el innét! . . .
. . . Különben bemutatom magam:
fürjecske vagyok.

Pacsirta: örvendek, örvendek, a nagy szerencsének; én pedig vagyok a mezei pacsirta . . .

Pinty: Hasznos madarak vagytok, de engem sem a gólya költött; ott születtem a szentpáli iskola mellett, egy fa oldalára akasztott fészekoduban. Jó szüleim ott fészkeltek, kendermagot eddegéltek, attól vagyok én is piros . . . Ha kívánják, bemutatom:

Pinty urfi az én nevem,
Becsülettel viselem.
Ha télen meg nem fagyok,
Ugy tavasszal dalolok.

A gyermekek szeretnek,

Kendermaggal étetnek;
Nótáimra ugrálnak,
És sohasem bánanak.

Tudok, kérem, szavalni is,
Magamat meghajtom és hangosan mondom:
»Én kis pinytőke vagyok,
Hornyókat pusztítgatók;
Fogdosom a férgeket,
Dudolok szép éneket:

»Küncsics, küncsics«! — »Nyitni kék, nyitni kék.«
Hallottátok ökmék? . . .

Fürj: Milyen ügyes ez a pinyt urfi! Meglepett, mint a mesebeli királyfi; reája bámultam, meglátom álmomban.

Pacsirta: Nekem is tetszik — de valami ellenséget emlegettél, ki az, mi az?

Fürj: Hát nem hallod, milyen zaj van mindenfelé. Szabaduljunk, szaladjunk!

Pacsirta: Előbb tudjam, miért. — Ok nélkül nem szaladok.

Fürj: Igazad van. Kérdezzük meg Pinty urfit, ő ismeri az embereket, hátha megmondja a zaj okát.

Pacsirta: Bizony az előbb is bátran lépett föl s milyen pompásan szavalt.

Fürj: Pinty urfi, kérem, miféle zajongás van a réten, az erdőben, a tisztáson? Miféle emberfókák jönnek ide a világ minden tájéka felől? Nem minket akarnak-e bekeríteni, megfogni, hogy kitephessék fényes tollunkat. Jaj! hogy irtózom, reszketek belé! . . .

Pinty: Ne félj, ne reszkezz, kis fürjecske! Ezek, itt köröskörül, mind jószívű, szelid gyermekek, nem ellenségetek, hanem védelmezőtök.

be fogjátok látni, hogy föl kell vegyük saját ügyünk elrendezését, meg fogjátok találni azon eszközöket, melyekkel a köz javára küzdeni lehet s meghozzatok azokat az áldozatokat is, melyek céljaink megvalósításához szükségesek.

Vegyetek csak példát a munkás szervezetektől, azok erejétől, kötelesség tudásától s mindjárt megértetek.

Annyit érünk, mennyit magunknak és másoknak használunk. Magunknak? Igen, magunknak! Nem a beszéd, hanem az összetartás és cselekedet vezet eredményhez.

A siker a küzdőké, nem a lemondóké.

Tanító testvéreim! Lépjetek a cselekvés útjára!

Agyagfalva,

Vida Mózes.
áll. tanító.

A tanító hivatása az iskolában.

Ha a magyar történelem lapjait forgatjuk, a reformációig szorosan vett iskolai szervezettel nem igen találkozunk. A plebánusok tartottak ugyan fenn a kiváltságos osztályok gyermekei részére iskolákat, de csupán a hitoktatásra szorítottak. Olvasás, írás és számolás tanítása a legnagyobb ritkaságok közé tartozott s akárhány főur előtt ismeretlen volt ez a tudomány.

A reformáció hatása alatt az egyházak egyes vezérférfiai belátták az iskolázás fontosságát s kezdet-

tek arra több gondot fordítani.

A népiskoláknak előnyöseit azonban csak a XVI-ik században találjuk, amikor a papok köteleztettek, hogy hiveiket a vallás elemeibe bevezessék, a gyermekek olvasás, írás és egyházi ének tanítására iskola-mestereket alkalmazzanak. Ettől kezdve, habár a vallási és politikai zaklatások miatt az iskolázás is sokat szenvedett, mind nagyobb és több gondot fordítanak a népnevelésre, s hogy a népnevelés nagyobb mérvet öltött, az oka részint abban keresendő, hogy az iskola-mesterek szakképzésben nem részesültek, kiki azt tanította, amit tudott. Fő ok azonban abban keresendő, hogy az egyházakat a tanítás terén is a sovinizmus vezette. Titokzatos féltékenységgel őrizték egyes sikeres tanításuk módszerét, rányomva a »Patent« bélyegét, ami talán a felekezeti féltékenységek tulajdonítható. Az iskolaügy fejlődésének talán gátat ez nem vetett volna, ha a tanítóknak szabad mozgást és önálló munkakört engedélyeznek, de mint a jelenben is, akkor annál is inkább a múltban, szorosan alája voltak rendelve az egyház vezetőinek, kik tejhatalmulag rendelkeztek a tanítóik felett s csak azt taníthatták és úgy, ahogy eléjük szabva volt. Így aztán a tanító egyénisége hivatásszerűen nem is érvényesülhetett a tanítás terén.

Ezen alárendelt viszony alól szabadítja fel a tanítóságot az 1868. évi népoktatásügyi törvény s vele felderül a népnevelés reggele. Ezen törvény kimondja a tankötelezettséget, kötelezi a községeket iskolák fenntartására, gondoskodik tanítóképzésről, megállapítja a

Pacsirta: Hogy értsük ezt?

Pinty: Ugy, kérem szépen, hogy ezek a gyermekek ma titeket ünnepelnek.

Fürj: Minket ünnepelnek, ártatlan, kis, szürke madarakat? — hiszen mi nem vagyunk győztes hadvezérek, azokat szokás ünnepelni.

Pinty: Ugy van, kérem, amint mondom, ma van a híres, nevezetes »Madarak és fák« napja, melyet az iskolás gyermekek minden évben örömmel ünnepelnek.

Pacsirta: Ejnye, de jó, hogy a közös veszelem összehozott, különben sohasem tudtam volna meg, hogy minket, igénytelen madarakat is ünnepelni lehet.

Pinty. (Mellére üt.) Már hogyné lehetne, ha én mondom, Pinty urfi, aki ott repdesek az iskola ablakán s mindent tudok, ami az iskolában történik...

Pacsirta: Kezdek kíváncsi lenni, beszéljen Pinty urfi, óh, milyen szép hangja van!

Pinty: (Büszkén.) Mondta azt már más is. »Küncsics, küncsics.« »Nyitni kék, nyitni kék.« Az ablakról hallottam a tanító úr beszédét. Azt tanította, hogy mi nagyon hasznos teremtményei vagyunk a jó Istennek. Ha mi a sok rovar el nem pusztítanók, az emberek éhen maradnának. Nem teremne gabona, a gyümölcs is mind kukacos lenne, s éretlenül potyogna le a fáról. Ezért ünnepelnek, ezért védenek minket a jó gyermekek.

Fürj: Védenek? Ezt sem hallottam.

Pinty: Én hallottam is, láttam is.

Pacsirta: Ugy látszik sok jót tanult az iskolában.

Pinty: Bizony az iskola sok jónak a forrása.

Ott formálják a gyermek szívét, nemesítik a lelkét. Állításom be is bizonyítom...

Fürj, Pacsirta: (Egyszerre) Kérjük szépen!

Pinty: Nekünk, pintyökéknek, nyáron, míg sok a fereg, pompás életünk van, de szomorú sanyaruság következik ránk, ha leesik a hó és hideg kérgével betakar miedent. Ilyenkor sokan éhen pusztulnánk, ha a jó gyermekek nem segitenének rajtunk.

Fürj Pacsirta: (Egyszerre) Ugyan bizony mivel segitenek?

Pinty: Azzal, hogy az iskola mellé a kerítés tetejére, egy deszkára és négy lábra kis házfedelet készítenek; ez a madáretető. Aztán a zsebükben tökmagot, kendermagot és napraforgót hoznak hazulról s az iskolában összegyűjtik papirzsákba; ebből a leánykák rendre mindennap raknak az etetőre egy-két marokkal. Eleinte alig merünk hozzányulni, félünk, hogy csaléteknek tették. A végén nekibátrodunk, a szomszéd madárkákat is meghívjuk s vigan pattogatjuk a mag héjját.

Fürj, Pacsirta: (Egyszerre) Meghívhatna minket is...

Pinty: Szívesen látlak a jövő télen. De most még nem fejeztem be... A nagyobb fiúk deszka hulladékból kis, fedeles házikókat készítenek nekünk, az iskola körül kiakasztják a fák oldalára; télen azokban alszunk, nyáron bennük fészkelünk.

Fürj: Hát a Kacor-királyal nem gyűl meg a bajuk?

Pacsirta: Nem hordja el a fiókákat?

Pinty: Próbálkoztok ökeme, de pórul járt, mert a fiúk észrevették és a fészkek nyílását körülverték hegyes szegekkel s mikor Kacor-király öfelsége ólálkodva

tanítók minimális fizetését. A tanügy ellenőrzésére felállítja a tanfelügyelőségeket, az iskola vezetését az iskolafenntartó községek vagy felekezetek kebeléből alakult iskolaszékre bizza. Szabályozza a tanítók jogviszonyait, megállapítja a kötelezően tanítandó tantárgyakat. A vallástanitást meghagyja a felekezetek kezében s csupán a tanulmányi ügyek vezetésére tartja fenn az állami felügyeleti jogot.

A népoktatásügyi törvénnyel kerülnek a tanítók jogaik és kötelességeik tulajdonába és itt kezdődik a tulajdonképpeni tanítói hivatás kifejlődése, mely az 1876. évi XXVIII. t.-c.-kel, az állami iskolák kifejlesztésével, az önálló tanítói hivatás mind nagyobb és tágabb tért nyer.

Ha a háboru előtti időre, csak egy rövidke pillantás vetünk, örömmel kell látnunk, hogy a népünk kulturája, mily mérföldes léptekkel halad előre, amely kizárólag az állami népoktatásnak köszönhető, ahol a tanító szabadon élhet hivatásának. Tudását, tehetségét énes érdekek hatalmaskodóitól mentesen fejtheti ki és teheti a népnevelés oltárára.

Nem céloim a felekezeti iskolázás lekicsinylése és érdemeik letagadása. mert tagadhatatlan tény, hogy az iskolázás eszméje az egyházak kebelében fogamzott meg s az egyházak lelkes vezetői nyitották meg a tudományok hajlékát a nép előtt, de elvitathatatlan dolog, hogy az állam beavatkozásával indul rohamos fejlődésnek az iskolaiügy s emelkedik azon magaslatra, ahol közvetlen a háboru előtt volt. Természetesen az egyházak is igyekeztek lépést tartani az államiakkal s

a lyuk felé kotorászott, egy hegyes szeg úgy megszurta a piros csizmáját, hogy mind Mihályur, Mihályur-t kiáltott.

Fürj, Pacsirta (Egyszerre) Jól van, jól van; úgy kell neki, ne kívánja a madárpecsenyét!

Pinty: No! látjátok kis félénkek, sem nem törökök, sem nem tatárok ezek a körülálló, kis bámulók, hanem jószívű, iskolás gyermekek. Ezek nem bántják, inkább védik a madárkákat.

Pacsirta: Ha így áll a dolog, nem reszketünk s nem félünk tőletek többé jó gyermekek. Mára átadjuk nektek birodalmunkat: a virágos mezőt, a lombos erdőt, a csevegő patakot, hűvös forrást, vidájakat, mulassatok benne!

Fürj: Átadjuk, de egy kikötésünk is van: ne rongáljátok a fákat, mert ezen van a madarak háza; ne nyuljátok a madarak fészkehez s ne bántátok a fiókákat! Legyetek jószívű gyermekek, s ne legyetek holmi kigunyolt vásott »jómadarak«!

Pinty: Hallottátok gyermekek? A fürj szavát fogadjátok meg, mert ha hibáztok — én mondom, az ablakon repdeső Pinty urfi — megsugom a tanító urnak... (El.)

Homoródszentpál.

Pálffy Ákos.

az állami »Tanterv és Utasítás« fokozatos átvételével kiléptek a csupán egyházi szellemű korlátok közül s fordítanak több gondot a közismereti tárgyak tanítására is. Hogy állami iskolák kifejlesztése nélkül a népnevelés ilyen lendületes fejlődést érhetett volna-e el, nehezen elképzelhető akkor, amikor manapság az egyház hivatásos vezetőitől oly hangokat lehet hallani, hogy a felekezeti iskolákkal vissza kell vezetni a népet a káthoz, a zsoltárokhoz. Abban mindent megtalál a gyermek mire, mint népnek szüksége van. Nyelvtant akarsz tanítani? ott a Zsoltár! Hittant akarsz tanulni ott a káté! De vajjon mindezek fedezhetők-e a kátéval és a zsolttárral? Hát a természettudományok honnan nyernek kielégítést?! Valljuk be őszintén, hogy eredményes munka, csak a megfelelő segédeszköz igénybevételével lehetséges.

De beszélhetnénk-e ma demokráciáról állami iskolák nélkül? Nem! Semmi esetre sem! Mert csakis a független tanítóságon keresztül terjedhetett a művelődés, felvilágosodás, egy szóval a kultúra. Kultúra nélkül pedig nincs demokrácia! A demokrácia emelte a tanítót és tekintélyét azon fokra, melyet Románia a megérdemelt magasabb fizetéssel értékelt mindannak dacára, hogy még ma is sokan vannak, kik a tanítót lekicsinylik és azzal érvelnek, hogy én nagyobb vagyok, mert theológiát, vagy — egyetemet végeztem. — De miért ez a hivalkodás, midőn nem ez lehet célunk, hanem becsületes és önzetlen munkánkkal szolgálni a nép javát.

A tanító hivatása az iskola körül csoportosul. Az iskola a munkaköre s aminő lelkiismerettel és szorgalommal munkálkodik e téren, akképpen boldogul a reá bizott nép. Munkásságának visszaható ereje van, mert minden sikeres működése, mely a nép sorsának javítása érdekében végeztetett, megbecsülés és elismerés alakjában, ha nem is közvetlenül, de közvetve vissza száll a tanítóra.

A multban az a tudat élt a tanítóságban, hogy leghálátlanabb hivatása a tanítónak van. Örökös robotlással, ernyedetlen szorgalommal, lelkiismeretes odaadással csepegteti bele a gyermek lelkébe a tudomány nektár csepjeit, feláldozza idegeit és egészségét s mindezekért még elismerést sem nyer, hanem marad továbbra is a szürke és törpe tanító, kinek sorsával senki sem törődik, s amikor anyagi gondokkal terhes életpályáját befejezte, a nép ajkáról elhangzott egy pár elismerő szónál többet nem nyerhet. Ezen felfogást meg kell változtassam s ki kell mondjam, hogy ez téves hit, mert a multban is érte a tanítót érdeme szerint elismerés és kitüntetés. Az igaz, hogy legtöbbször a vezetők tulajdonították el a tanítójuk által kivívott babért, hiszen a közkatonák által kivívott győzelem, mindig a tábornokok győzelmének minősítettik.

De el kellett jönnie azon kornak, midőn a tanítóság a gyámság alól felszabadítva tekintélyét megszerezte s tekintélye bebizonyításával szemmel látható és kézzel fogható elismerés birtokába juthatott. És tisztán a tanítóságon áll, hogy még láthatóbbá tegye helyzetét

és a tanítói hivatás fokozásával emelje a pénzre váltható elismerést.

S ha valaha szükség volt a tanítói hivatás pontos betöltésére, úgy manapság van a legnagyobb szükség rá, mert sajnosan kell tapasztalnunk, hogy a háboru szülte ferdeségek miatt a tanítás terén is visszaesés mutatkozik, melynek sikeres megoldása nélkül beláthatatlan veszteség érheti a virágzó tanügyet.

A háboru előtt is működő tanítótársaim előtt nem kell fejtegessem azt a pontosságot és lelkiismeretes munkát, ami az iskolánkban folyt; azt a vetélkedést, mely a tanítás terén a tanítók között élt, melylyel iskolájukat mintaiskolának igyekeztek beállítani; s azt a termelő vágyat, mely a jobbnál is jobb tankönyvek szerkesztése körül forgott. Valóságos lázas munka folyt a tanügy minden vonalán s minden tanító igyekezett tehetsége szerint tanítói hivatásának élni és megfelelni.

Igaz a jelen viszonyok között sok körülmény gátolja a tanítót a fentebb vázolt hivatása teljesítésében, mert a kétféle iskolával azt értük el; ha a pontos iskolázásra szorítom növendékeimet, azt mondja — többet nem jövök ide, megyek a felekezeti-be. — Ha a felekezeti tanítótársam szorítja rá a tanulásra a legeredményesebb, illetve hatásosabb pedagógiai eszköz igénybevételével, bizonyára a delikvens az állami iskolába kívánczik. Szóval mind a két helyt kesztyűs kézzel bánunk növendékeinkkel, hogy iskolánkban növendéket biztosítsunk. Tehát nem a tanítás terén foly a két iskola között a verseny, hanem a szelidebb bánásmód és a rendetlen iskolabajlás előtt való szemethunyás felett. Ami bizony egy cseppet sem lehet kedvező a tudásbeli eredményre. Itt tehát az állam kötelessége valamelyik típusu iskola, természetesen a néptelenebb iskola beszüntetésével ezen a bajon segíteni, mert hiába várunk arra, hogy az egyházak vezetői térjenek a helyes belátásra, hiszen az ő céljuk egyházas szellemű, de nem feltétlen művelt embert nevelni.

De a tanügy fejlesztésének másik igen fontos, talán első követelménye a jó tankönyvvel való ellátás, mert jó tankönyv nélkül a tanító sem tud megfelelni kellőképp hivatásának s nem tudja azt az általános tudást nyújtani, amit a mai kor megkíván.

Romániai magyar tankönyvek dolgában pedig gyengén állunk. Van ugyan magyar nyelvű tankönyvünk, de nem igen mondhatjuk teljesen megfelelőnek. Csak hézagpótlónak tekinthetjük, mely addig jó, míg jobb nincs. Jónál is jobb tankönyvre van szükségünk, mely úgy nyelvezet; mint a gyermek szellemi ereje által felfogható és megérthető anyaggal rendelkezzeék. Ezen tekintetben pedig a jelen tankönyvünk kívánni valókat hagy hátra maga után. Tankönyvünk szépirodalmi része, mely nagyobb részt magyar írók munkáiból lett átvéve, úgy nyelvezet, mint gyermek által való megértés szempontjából kifogástalan, de nem így vagyunk a többi résszel. Ott már érzik, hogy idegen munkából való fordítás. Ami a természettudományi részt illeti, nem a gyermek szellemköréhez van szabva s így tankönyv gyanánt nem is használható. Végül

nyomdai hibáktól mentesnek sem mondhatjuk. Tanügyünk előhaladottsága megköveteli, hogy ezen a téren is előhaladás mutatkozzék, ne pedig visszaesés. Fogjanak hát hozzá az arra hivatottak s vigyék dűlőre a tankönyv kérdést is.

A tankönyv olcsóbbá tétele, nyomda és papír költség megkimélése céljából nagyon helyes a «Falusi iskolások Olvasó és tankönyve» mintájára csoportosítani osztályonként az összes tananyagot, de már a betűk kicsinyítésével és a sorok összetömörítésével nem helyes takarékoskodni.

A földrajznál, főképp Erdély s a vele kapcsolt területek földrajzánál célirányosnak tartanám a román elnevezés mellett zárjelben a magyar neveket is szerepeltetni, mert magyar gyermekeink, a magyar elnevezéssel együtt könnyebben megtanulják a román nevet is.

A történelem feldolgozásánál a magyar történelemmel való kapcsolatot is szerepeltetni kell, mert Románia történelme a magyar történelemmel van összefonva. A magyar történelmi események hatása alatt születik a Román történelem, tehát csak úgy lesz teljes a történelmi anyag is, ha a kettő között meg van a kapcsolat. S ennek a hazának csak úgy tudunk hű fiakat, jó honpolgárokat nevelni, ha a történelemből meggyőződik a gyermek a két nép közötti összatartozandóságról. Mi államiak nem félünk attól, ha a magyar gyermek megtanulja Románia földrajzát és történelmét, megszűnik magyar lenni, mert az ismeretek gyűjtése a faji érzést nem fojtja el. De a haza megkívánja minden polgárától, hogy földrajzát és történelmét ismerje.

Természettudományi rész az anyagnak megismerésével, részletezésével, fejlődésével, céljával és rendeltetésével foglalkozzeék, amely a gyermeknek tananyag gyanánt felhasználható, mert a gyermek előtt minden ismeretlen, ami a megfigyelési érdekkörén túl esik. Látja a körülötte lévő természeti dolgokat és jelenségeket, de valójában nem érti és nem ismeri.

Mezőgazdasággal foglalkozó nép vagyunk, tehát elmaradhatatlan szükség a gazdasági rész is, melynek körében állattenyésztés, gyümölcsészet és méhészet is felveendő. S mivel a demokráciához tartozik a szövetkezeti eszme is, tankönyvünkben helyet kell találjon rövidebb méltatásban ezen eszme fejtegetése is

Ezen másik igen fontos követelmény teljesítése az állami magyar tanításra vár. Nem szabad azzal megelégednünk, hogy az állam jóvoltából van magyar nyelvű állami iskolánk és magyar nyelvű tankönyvünk, hanem arra is kell törekednünk, hogy ezen iskolákban szabatos, helyes magyar nyelven a multhoz hiven nyujthassuk növendékeinknek azt az általános műveltséget, melylyel ennek a hazának hasznos polgárává válhatnak. Ezt kívánja tőlünk a tanító hivatása az iskolában, ezt kívánja tőlünk a Haza.

De az állami magyar tanításnak, a tankönyv szerkesztésénél segítségül kell álljanak a romániai magyar írói körök is, mert azon kifogással, hogy — az állami iskolák céljára nem dolgozom, — nem oldattak fel azon kötelesség alól, melylyel a magyar népnek

tartoznak, mert magyar tannyelvű állami iskolák minden bizonnyal lesznek, de hogy milyen eredménnyel dolgoznak? azért felelősséggel azok tartoznak, kik a felsegítéséből kivonták magukat.

Ha mindezek megoldást nyernek, tanügyünk újra fejlődésnek indul, melynek nyomában virágzás és jólét fakad.

Kisborosnyó.

Bítay Imre,
állami ig. tanító.

TANÁCSADÓ.

B. R. Szilágyosmlyó. Nyugdíjas tanítók, tanárok az 1:1 arányban való számítással keletkezett nyugdíj különbözetüket a Nyugdíj Igazgatóság Cluj-Kolozsvár 63900—1921. sz. rendelete alapján 1921. évi április hó 1-étől kapták; míg a többi nyugdíjasok a 3499—1921. sz. rendelet alapján 1921. évi január 1-től. Oka ezen kétféle visszamenőleges utalásnak, valószínűleg az, hogy a tanítók, tanárok nyugdíj különbözetét már csak az április 1-ével kezdődött 1921/22. évi költségvetésből lehetett utólagosan kiutalni; míg a más nyugdíjasok, jóval előbb elintézett nyugdíjkülönbözetét, még av 1920/21-ik évi költségvetés keretében is fedezetet nyert. Ebbe bele kell nyugodni, fellebbezésnek nincs helye.

Tanfelügyelői közlések.

Románia revizoratul școlar al județului Ciuc.

No. 316—1922.

Csikvármegye összes tanítóihoz!

I.

Tudomására hozom mindazon állami és felekezeti tanító uraknak, kiknek oklevele még nincs nostrificálva, hogy — a »Ministerul Instrucțiunii Directoratul General din Cluj» 34000/921 sz. rendelete értelmében — vizsgájuk f. év szeptember hó 1-től 15-ig terjedő időközben — később meghatározandó napon — Mercurea-Ciucon lesz.

Vizsga tárgyai: Román nyelv és irodalom, történelem, földrajz és alkotmánytan.

Vizsga díja 50 Leu.

Kiknek vizsgája a jelzett időben nem sikerül, azok f. é. dec. 15-től 30-ig tehetnek pótvizsgát.

II.

Mindazon tanítók, kik 1918/919. tanév után Románia határain kívül (Magyarországon, Csehszlovákiában stb.) szereztek oklevelüket — nostrificáló vizsgát a fenti időben és helyen nem tehetnek, hanem a Ministerul Instrucțiunii Directoratul General din Cluj hoz címzett kérvényben kérhetik valamelyik állami tanítóképző-intézet kijelölését, melyben a jelenlegi tanterv szerint kell minden tárgyból levizsgáznok.

Miercurea-Ciuc, la 5. Mai 1922. Revizor școlar.

Revizoratul școlar al județului Odorheiu.

Nr. 1169/922.

Felhívás az Odorheiu vármegyei állami tanítókhöz.

A közoktatási Államtitkárság 7000/922. sz. rendeletére a törzskönyv összeállítása céljából bekívánt okmányok közül a kinevezési okmányok, tanítói oklevél és szolgálati bizonyítványok közjegyzőileg hitelesített román nyelvű fordításban is betérjesztendők.

Odorheiu, 1922. május 16-án.

Nistor Joachim
revizor școlar.

HIREK.

Álljon elő. A csatolt területeken magyar nyelvű iskoláknál működő mindenik tanító álljon elő és mondja meg őszinte véleményét, hogy addig is, míg a tanítók egységes szervezetbe tömörülnek, s ebben a jövő sajtóorganum ügyét elrendezhetik, hasznos és kívánatos-e: a *Tanítók Lapja*-nak fenntartása, s ha igen, akkor kiknek a lapfenntartási anyagi hozzájárulására, készpénzbeli előfizetésére számíthatunk. Mindenki előtt tudott dolog, hogy ujságjaink ma alig tudják a nagy drágaság és kevés előfizetés miatt egyik számot a másik után valahogy kiizzadni; az egész ujság, szép-és tankönyvirodalmunk anyagi élettere a csőd szélén áll, s ebből természetesen mi sem vagyunk kivételek.

Számításaink, a rövidéletű kezdettől fogva is, ma már csak negyedében állanak meg. Ugyanis, egyszerű nemtörődomségből, csak félannyian fizettek elő, vagy rendelték meg a T. L.-t, mint a mennyire induláskor, a meghalás bizonyosságával számítottunk; s ha a papir mostani 33°/_o-os ár emelkedésével az előállítási költség újabbi áremelését is megkapjuk (ami csak napok kérdése), akkor épen kétszer annyit fizetünk lapkiadásra, mint amennyire megállapodásaink és tervezeteink szólottak.

Ilyen viszonylatok között nagyon meggondolandó *egy embernek*, hogy csupán pár száz lelkesedni tudó és minden anyagi áldozathozattal helytálló kartársunkkal vigyük-e, a mérhetetlen anyagi kockázattal és adósság vállalással járó nagy ügyet; szolgáljuk-e annyi ezer, a közérdekünk javára semmit nem áldozó, csak a kész eredményekben osztozkodni szerető kartársaink javát, előmenetelét: vagy

letegyük a lollat és kifizessük, ha más munkakörben megkerestük, az eddig felgyült és tovább szaporodó hitelezést.

Régi, avagy új előfizető, aki a lap fenntartására, előfizetési díjának beküldésével válaszol, véleményét részletesebb okadatulás nélkül is ismerjük; de köszönettel vesszük, akik csak irással válaszolnak is és álláspontjukról tájékoztatnak, hátha meg tudnak győzni, hogy tovább ne menjünk, mert nincsen elegendő segítőársunk, nem lehet a tanítókat még saját eminens érdekükért is áldozathozatalra bírni, lethargiajukból kimozdítani. Mindkét válasz életetadó, mert az egyik elősegíti ügyünket, a második megment az anyagi károsodástól. *Választ kérünk, választ várunk!* Szerkesztő.

Elmozdított 25 tanító. Szilágyvármegye közigazgatási bizottsága 22 ref. és 3 róm. kath. felekezeti tanítónak végzést küldött, amelyben a kulturálmunkárságnak 20871—1922. sz. rendelete alapján, tanítói állásukból való felmentésüket, mindennemű közszolgálatról és fizetések élvezésétől eltiltását közli; mert a tanfelügyelő által bevezetett fegyelmi tárgyaláson megállapítást nyert, hogy az illető tanítók az 1920/21-ik tanévben nem Románia, hanem Magyarországnak a földrajz, történelem és alkotmánytan tananyagát tanították. Ki a felelős ezért a rettenő csapást hozó ítéletért? Az-e, aki az iskola fenntartás jogával élve, nem készítettett alkalmazottiával az állam törvényeivel összhangban levő tananyagbeosztást; vagy, ha készítettett és azt jóvá is hagyta nem gyakoroltatott mindenütt az iskola igazgatójával, aki egyszemélyben iskolaszéki elnök is, a tanítás menetére, a tananyag mikénti feldolgozására megfelelő ellenőrzést; vagy a tanítók, akik mindezek dacára sem teljesítették tanításbeli kötelességüket az előírt és jóváhagyott tananyagbeosztásnak megfelelően? Ha ez utóbbi eset lenne is valószínű, akkor sem a tanfelügyelőnek, de a közvetlen felettes hatóságuknak kellett volna, még előbb az ellenőrző látogatás után megindítani ellenük a fegyelmi eljárást, de ezt sem tette. Itt most igazán fel lehet állítani a jogi szempontokat, hogy ki a hibás, mert azt elvégre mégsem fogja 25 tanító egyszerűen tudomásul venni, hogy mások mulasztásáért, esetleg elvi szempontjaiért földönfutó és minden közszolgálati alkalmazástól megfosztott egyszerű napszámossá, vagy koldussá legyen.

Pósta díjszabás és büntetés. Külföldre szóló egyszerű levelek portódíja és pedig: Ausztriába, Cseh-Szlovákiába, Olaszországba Jugoszláviába, Lengyelországba és Magyarországra 20. gr.-ig 2.25 leu, a többi államokba 3 leu; a levelező-lap díja 1.50 L. illetőleg 2 leu; ajánlási díj a rendes portón felül 3 leu. Nyomatványok, újságok portódíja 50 gr.-ig 60 b. Belöldi levelek, vagy levelező-lapok portójából bármennyi hiányzik, a levél címzettjétől a portó kétszeresét, de legkevesebb 1 L. büntetést szednek be; külföldi le-

velek után szintén a hiányzó portó kétszeresét, de legkevesebb 1.80 leut kell fizetni. A hiányzó segélybélyegnek kétszeres összege a büntetés díja. A segélybélyeg nem pótolható a rendes postabélyeggel.

Alapos figyelembe kell tehát részesítse a levélküldő az előírt pontos felbélyegezést, hogy címzettjének oknélküli és bosszantó, felesleges kiadást ne okozzon.

ÚJ ÁBÉCÉ és Vezérkönyv. Ószinte tisztelettel kell megbecsüljük mindazon tanügyi és szépirodalmi íróinkat, akik bármilyen tankönyvünk, vagy más munka megírására vállalkoznak; s kiadóinkat, a kik ezek közkinccsé bocsátására áldozatot hoznak. Különösképpen, ha annak irodalmi becse és a mindennapi életben sok ember javára, oktató használhatósága van. Ezen munkák közé tartozik: Fejes-Felméri-Dócziné ÚJ ÁBÉCÉ-je és ehhez a tanító kezébe, utmutatóul írt Vezérkönyve. Fejes Áron az enyedi Bethlen-kollegium rector-professora, az ottani ref. tanítóképző igazgatója, a pedagógia és magyar irodalom tanára; Felméri Sándor ezen tanítóképző gyakorló iskola tanítója; Dócziné Berde Amál volt tanító, jelenleg festőművész. E tankönyv író kis társaság összetette idevonatkozó tudását, felhasználta minden gyakorlati tapasztalását, s megírta az említett két könyvet. Mint ezen munkáknak hivatalos bírálója: a betűk, az értelem, a módszer és irodalmi érték mélyére hatoltam, s ezek alapján szerzett meggyőződésemmel ajánlottam a tanügyi főhatóságunk engedélyezésére. Most pedig mint ezen könyvek riportter ismertetője: tankönyv irodalmunk nyereségeképpen mutatom be azokat tanítóársaimnak. Az a meggyőzőgés, hogy ezen két könyvet, nem magyar nyelvű kartársaim, ha az azokban foglalt pedagógiai és didaktikai célszerűségükben, szépségükben megismerik: rajta lesznek, hogy azokat saját anyanyelvük iskolai számára szintén átfordítsák, illetőleg alkalmazzák, nyelvük sajátosságainak megfelelően, mert ezen ABC-ben kiváló értékkel van feldolgozva az apró, kis emberek tudománya, s hasonló használhatósággal megírva az ezeket életre hívó utmutató. Nem akarok részletekbe beszélni, mindazonáltal ezen egymást kiegészítő munkának kiváló érdeméül fel kell említem, hogy szerzők nagy sikerrel juttatták kifejezésre: az írva-olvasató és fonomikai módszerek egyeztetését. Csaknem mindenik első osztályt vezető tanítónak lelkében élt: az olvasás és írás együttes tanításának, e két módszer előnye felhasználásával való lehetősége, s most, e munkának könyvpiacra kerülésével, a helyes beállítások és levezetések alapján: az a maga teljességében előttük áll. A tanító vezérkönyvben foglalt egyes leckék feldolgozásában mindenre kiterjedő utmutatást; a tanuló az ABC-ben: a hangok keletkeztetésére fogalom kapcsoló, rávezető művészi rajzokat, a betűíráshoz helyesen alkalmazott nyomtatott és írott betű előgyakorlatokat, a betűkre átfutató vonal átmeneteket, a betűk után pedig idevonatkozó gyermek rajzokat talál. A betűk alatt és utáni olvasási gyakorlatok, mondókák, csengő-bongó versikék és a folytatólagos olvasmányok a legértékesebb begyakorló, értelem fejlesztő, szív nemesítő gyermekirodalmi gyűjtemények és írói sikerek. Változatos, szép betűi; csinos és jó kiállítása; helyes és rugóta várt módszer szerinti anyag feldolgozása; tartalma; gyermekirodalmi becse: egyaránt ajánlják ezen ABC megismerését, s ha az itt mondottak, kinek-kinek egyező véleményével találkozók, annak bevezetését; a tanító részére pedig a vezérkönyv megszerzését; mert ezek révén csak siker és feltétlenül jó tanítási eredmény várható. Kiadja a Minerva Irodalmi és Nyomda-

Műintézet R. T. Cluj-Kolozsvár. Ára 12 leu, illetőleg 3 leu. Szívesen látjuk ezen UJ ÁBÉCÉ-t iskoláinkban, s örömmel vennők további folytatását: olvasókönyvekben.
Gyerkés Mihály.

Vasárnap c. képes hetilap, mely egyik legértékesebb ujságunk, s így joggal tarthat számot, hogy minden helységben olvasott és várva-várt szellemi tápláléka legyen az olvasó közönség mindenik rétegének, az udvarhelymegyei tanítók szervezkedéséről rövid, de annál tömörebb tudósításban megemlékezve, sorait így fejezi be: »Hisszük, hogy az udvarhelymegyei tanítók jó példája nem marad visszhangtalan és ha a magyar tanítóság mindenütt megérti és követi, akkor a magyar iskolák és magyar tanítóság közötti áldatlan és gonosz harcolást hiába fogják szítani ostoba és számító lelkek». Világos, őszinte és tartózkodás nélküli egyenes beszéd. A kik e harcot csinálják és szítják, épen így ismerik és tudják, de azért csak hajtják, üzik lehetetlen beszédekkel és hihetetlen beállításokkal, saját céljaik felé, a hajlíthatókat, a sokszor és könnyen görbülő engedelmeskedőket. Hogy meddig, az idők fogják megmutatni, de semmi esetben sem tovább, a tömegek öntudatra ébredésénél.

Egy elintézésre váró kérelem. Kétségbeejtő helyzetemben alázatos tisztelettel fordulok kérelmemmel az illetékes hatóságokhoz. Ugyanis férjem Nagy János udvarfalvai ref. k. tanító 41 évi szolgálat után, 1912 év nyarán meghalt. Azóta 58 koronányi havi nyugdíjcskából tengődtem. Ezt az összeget 1 évig az uj imperium is folyósította. Ám a rettenetes drágaság miatt, egy évvel ezelőtt nyugdíjam fölemeléseért folyamodtam. Azóta egyetlen fillér nyugdíjat sem kaptam: s ennek február hóban mult már egy esztendeje.

A legrettenetesebb nyomorban vagyok: Alázattal kérem, méltóztassék odahatni, hogy nyugdíjamat visszamenőleg és az általam megfolyamodott fölemelt összegben kikaphassam. Nyugdíj könyvecském száma: 1912 IX. 13-án kelt 116748—912 sz. Magy. vall. és közokt. miniszter. (II. 125.) Curteni - Udvarfalva, Maros-Torda várm. Kiváló tisztelettel: özv. Nagy Jáosné s. k. ref. tanító özvegye. — Talán lesz foganatja e kérésnek, talán nem. Hátha mégis megesis a szive az intéző referensnek s elintézné sürgösen. Mi modanók a legöszintébb köszönetet érette. Igen örülnénk, ha ezt mielőbb megtehetnök.

x **Tanító urak figyelmébe!** A közokt. miniszter rendelete folytán az összes értesítő könyvecskéék még az 1921/22. iskolai évben román-magyar szövegűre átírandók. Hogy az ekképpen felmerült szükséglet fedezhető legyen, több udvarhelymegyei tanférfiu átdolgozásában az udvarhelymegyei tanfelügyelőség ajánlása után kiadásomban e hó 15-én jelenik meg félkemény kötésben, fehér papíron nyomatva. Elemi Iskolai Értesítő könyvecske 5 leu árban. Iskolák és tantestületi tagok 10 % kedvezményben részesülnek! Tekintettel hogy az értesítő csak korlátolt mennyiségben jelenik meg, kérem nagybecsű szükségleteit postafordultával megrendelni. Vizsga-lapok megérkeztek,

100 drb 40 leu. Z. Székely János könyv- és papirkereskedésében Székelyudvarhelyen.

x **A Minerva** könyvkiadó vállalat kiadásában a következő miniszterileg jóváhagyott elemi iskolai könyvek jelentek meg: Fejes-Felméry: Uj ABC., Péter-Tóth-Mezey: Olvasókönyv II. rész, Olvasókönyv III. rész. Olvasókönyv IV. rész, Szilágyi: Kolozsmegye földrajza, Szilágyi: Földrajz a III. és IV. osztály részére, Előkészületen: Olvasó az V—VI. osztály részére, Számoló könyv a második-, harmadik- és negyedik osztály részére. Kapható a Minerva Nyomdai Részvénytársaságnál Kolozsvárt és minden könykereskedésben.

Szerkesztői üzenetek.

K. J. Dányán. A »Kis-Küküllő» április 9-ki számában »Problémák» cím alatt megjelent cikkeddel, sok tekintetben egyetértünk, viszont sok tekintetben más álláspontot képvisel, mint a mit mi nem mári-honapra alakítottunk ki, de régmult esztendőök óta valunk és a melyet igazi megvilágításban most a Bitai B. jelen számunkban közölt cikke is sokban kifejez: így annak átvételétől, bármennyire jól megírt cikk is, — sajnálatunkra el kellett tekintünk. Az »Egyházi Figyelő» ápr. 1-i számában »A pap és tanító közös munkája» c. alatti fejtegetéseidnek a Tanítók Lapjában való megjelentése annyira vitát provokáló, hogy ennek eredményes kialakulását és végét, amugy sem láthatnók és így ettől is eltekintünk. Mi nem vitakozni, de az általunk jónak megismert kulturbarázdában dolgozni akarunk. Mindenkinék jogait, elveit tiszteletben tartjuk, ám a magunkét senki által és semmiféle beállítások révén nem engedjük kisiklani. Nagyon szívesen veszem cikkedet, de azok lehetőleg a hivatkozott irányelvek és a Tanítók Lapja 5-ik számában megjelent Problémák c. cikked kereteiben mozogjanak; ez jelenti a mi élhetésünket és a népkulturánknak az egész vonalon való jövő fejlődését. Meleg üdvözet.

B. B. Kisborosnyó. Minden itt élő magyar által megszívelésre méltó cikkét készséggel közöljük, s kérjük annak folytatását. Üdvözet.

O. I. Petrozsény. Kedves megemlékezését köszönettel vettem. Ha a T. L. vagy bármilyen más révén megtanulta, hogy nem félni, de élni kell tudni felekezeti tanítónak ép úgy, mint az államinak: akkor nagyon kiváló értéket szerzett birtokába, amely bárminő megpróbáltatással szemben nem az alázatos könyörgésre hívja, de az önbizalomra, minden igazának tudatára emeli és ennek érvényrejuttatására segíti. Különösen, ha azt is mielőbb tudhatnók mindnyáján, hogy a tanítóságnak nemcsak lapja, de egy táborba tömörült egyesületi szervezete is van már. A T. L. rendesen megy. Meleg üdvözetünket küldjük és egészsége mielőbbi helyreállítását kívánjuk.

Sz. A. Berzendorf. A székelyudvarhelyi s valószínűleg a többi róm. kath. státus főgimnáziumokban is egy alsóbb osztályos tanuló tan- és felvételi dija e tanévben 430 leu, az internátusi és conviktusi dija évi 2000 leu volt. Bizonyos, hogy ez jövőre némileg emeltetni fog, tekintettel az árak általános és szakadatlan emelkedésére. A felvétel iránti kérését a róm. kath. főgimn. igazgatóságához, az ellátás iránti kérését pedig a róm. kath. finevelő intézet igazgatóságához kell címezni és küldeni.